

Oheiset kirjoitukset ovat sarjakuvapiirtäjä Rodolphe Töpfferin (ks. Sarjainfo 2/1996) itsensä laatimia. Ensimmäisessä hän arvostelee veijarimaisesti oman kirjansa, toisessa hän hyökkää sen piraattikopioita vastaan. Samalla tuo maailman ensimmäinen sarjakuvakriitikko tulee määritelleeksi joitakin sarjakuvan perusominaisuuksia tarkkuudella, joka on ällistyttävä ottaen huomioon, että aikaisempi on julkaistu *Bibliothèque universelle de Genève* -lehdessä kesäkuussa 1837 ja jälkimmäinen samaisen lehden huhtikuussa 1839 ilmestyneessä numerossa. Molemmat kirjoitukset on käänttänyt suomeksi Viia Viitanen.

Herra Jabot'n tarina

Tarkastelemani kirjasta on vaikea luokitella. Se koostuu sarjasta siirtopainopiirroksia, joista jokaisen alla on rivin tai kahden mittainen teksti. Ilman tekstejä piirrosten merkitys jäisi hämäräksi ja ilman piirroksia tekstit olisivat käsittämättömiä. Niistä muodostuu eräänlainen romaani, joka ei kuitenkaan muistuta sen paremmin romaania kuin mitään muutakaan.

Tämän pirkänomaisen opuksen tekijä on tuntematon. Jos hän on taiteilija, hänen piirrostaaidossaan ei ole hurraamista, mutta hän kirjoittaa siedettävästi, jos kirjailija, hänen tekstinsä ovat keskinkertaisia, mutta hän piirtää amatööriksi hyvin. Vakavamieliseksi mieheksi hänen aivoitukseensa vaikuttavat hassunkurisilta, mutta jos hän on vitsiniikka, hänellä on siihen nähden varsin vakavia aatoksia.

Vaikka kirjassa onkin vuosiluku 1833, se on julkaistu vasta 1835. Ennen julkistuksen astumistaan herra Jabot teki nähtävästi muutaman matkan incognito: kävi Italiassa ja Saksassa, jatkoi Weimariin ja pääsi esittäytymään Goethelle, joka ottikin hänet perin kohteliaasti vastaan ja kestiti häntä muutaman päivän. Kuten kaikki suurmielen tavanneet tolvanaat herra Jabot pitää suurta melua tuttavuudestaan kuuluisan kirjailijan kanssa ja kuljettelee taskussaan Kunst und Altherthumin numeroa, jossa Goethe todella kirjoittaa herra

Jabot'sta erinomaisen vakavaan ja suopeaan sävyyn.

Kirjasta ei pysty kuvailemaan parhaalla tahdollakaan. Sen omalaatuinen koostumus tekee analysoinnin mahdottomaksi ja lisäksi esipuhe on koruttomuudessaan ja niukkasanaisuudessaan suorastaan arvoituksellinen. Kas näin se kuuluu.

"Seuraavalta sivulta alkaa tositarina herra Jabot'sta, joka menestyy elämässään vain ja ainoastaan moitteettoman käytöksensä ja suoraselkäisyytensä ansiosta.

Mene, kirjanen, ja valitse yleisösi, sillä se, jota hulluudet eivät huvita, ikävystyy; se, joka ei niitä nielaise, jää kakistelemaan; se, joka turvautuu järkeensä, joutuu hakoteille; ja se, joka suhtautuu lukemaansa vakavasti, pääsee siitä perille."

Esipuheen jälkeen alkaa varsinainen tarina. Siinä seikkailee pieni mies, omahyväinen kuten pienet miehet toisinaan, turhamaiselta vaikuttava, tyytyväisen näköinen; mies, jolla on kunnioitettava yläruumis, kapoiset sääret ja silkoiset sukat. Tämä pieni mies menestyy. Huolimatta siitä, että on sukka kauppias Antoinen serkku, hän näi Mirliflorin markiisittaren, nelissäkymmenissä olevaa nuoren lesken. Pariskunta lähtee vaunuilla Beaujolais'hen mennänsä siellä naimisiin, ja siihen tarina päättyy.

Harkkimalla tämän pitkulaisen kirjaisen saatte tietää, kuinka herra Jabot toimii

menestyäkseen. Muuta ei voi sanoa, kuin että hän tekee aina niin kuin tehdä pitää, niin tanssiaisissa, promenadeilla, kahvilassa kuin hotellissakin. Se on hänen käytöstapojensa peruseriaate, kuten – huomata! – myös monien muiden ihmisten, mutta herra Jabot'lla, joka on ennemminkin turhamainen kuin henkevä (kuten myös on monien laita), ei juuri ole tilaisuuksia soveltaa periaatettaan kuin muotoseikkoihin ja menettelytapoihin sekä silloin tällöin soveliaisiin mielipiteisiinsä, olivatpa ne sitten poliittisia tai muita. Kun herra Jabot valmistautuu rouva du Bocagen seurapiirijuhlissa lyömään vetoa korttipöydässä, johtaa tanssia, ilmaisee huolestumisensa rahvaanpuolueen johdosta tahi on vuoroin lempeä, henkevä, surumielinen, hän vain tekee niin kuin tehdä pitää... Kun hän siirtyy loitommaksi sekalaisesta seurakunnasta, kun hän ei ole hienostuneessa seurassa tuntevinaankaan sukka-kauppiasserkkunaan herra Antoinea, kun hän joutuu viiteen kaksintaisteluun, ampuu ilmaan, tarjosa lounaita, hän vain tekee niin kuin tehdä pitää... Useampikin harmi, jopa suoranaisten katastrofi, varjostaa herra Jabot'n menestystä, mutta hän ei juuri kiinnitä niihin huomiota. Harmilliset asiat ja kohtalon iskut suorastaan miellyttävät häntä, kunhan ne vain ovat hienojen ihmisten aiheuttamia ja korostavat hänen loisteliasta kykyään suhtautua asioihin

niin kuin tuleekin.

Kas tässä kirjan perusidea esitettynä niin hyvin kuin on mahdollista esittää sellaisen kirjan perusidea, jossa viesti välittyy näköaistin kautta ja kuvat ovat tärkeämmät kuin teksti. On helppo huomata, että tässä tapauksessa terävät huomiot, komiikka ja henkevyys piilevät piirroksissa itsessään eivätkä niinkään niiden avulla kuvatuissa tapahtumissa. Tämän lisäksi tarinassa vilisee sukkeluuksia, jotka kirjoitettuna olisivat paitsi absurdeja, myös ikävyyttäviä, mutta jotka kuvitettuna muuttuvat niin todentuntuiseksi, että ne huvittavat lukijaa. Näemme siis herra Jabot'n, jonka vinhaa vauhtia kiittävät tanssijat pyyhkäisevät ohimennessään seinälle ja sen jälkeen shakkilaudalle; lounastaessaan viidesti kaksintaistelukumppaneidensa kanssa hän pyöristyy kukkakepistä pyyleväksi ja surressaan menetettyä ulkomuotoaan lohduttautuu sillä, että hänen säärensä ovat pysyneet yhtä viehättävinä kuin ennenkin. Siteeraamani Kunst und Alterthum in artikkelin perusteella Goethe suhtautui herra Jabot'hon suopeasti nimenomaan siksi, että näennäisen todennäköisen tarinan absurdi pohjavire viehätti häntä. Goethen kiinnostus näin hämäräperäiseen herraan ei kuitenkaan tunnu oudolta, sillä nerot kiinnittävät usein huomiota vähäpätöisiltäkin tuntuviin asioihin, kun taas laumasielut vaeltavat eteenpäin näkemättä metsää puilta.

Kaiken kaikkiaan herra Jabot on hupaisa kirjanen. Se on suhteellisen siististi painettu, melkoisen kallis ja soveltuu luettavaksi etenkin salongeissa. Juuri salongeissa miehet nimittäin alkavat enemmän tai vähemmän muistuttaa herra Jabot'ta ja uskoa tekevänsä niin kuin tehdä pitää... on siis vallan virkistävää tarkkailla niitä, jotka nauravat tälle pikku tarinalle - tai uskovat että sille pitää nauraa. Kas, onko herttaisempaa näkyä kuin ihminen, joka nauraa itselleen kuvitellen nauravansa muille. ○

Herra Jabot'n tarinan jäljennöksistä

Vuoden 1837 kesäkuun numerossamme kirjoitettiin merkillisestä kirjasta. Se koostuu sarjasta siirtopainokuvia, joista kunkin alla on muutama tekstirivi. Kuvissa seikkailee herra Jabot, joka menestyy maailmassa "ainoastaan moitteettoman käytöksensä ja suorasekkäisyytensä ansiosta". Niin kirja kuin sen sankarikin ovat saavuttaneet suurta suosiota Pariisissa ja etenkin pääkaupungin salongeissa, siis todella "menestyneet maailmassa", jos siksi voidaan kutsua hyvää, joskin hiukan ristiriitaista ja nyrceä vastaanottoa... ja jäljennöksiä, jotka on tehtaillut herra Aubert, Véro-Dodat'n kauppakujalla majaan pitävä kustantaja.

Herra Aubert on jäljentänyt myös kaksi muuta samankaltaista kertomusta, nimittäin herra Vieux Bois'n ja herra Crépinin tarinat, mutta tässä tarkastelen ainoastaan viimeisintä jäljennöstä. Oikeudenmukaisuuden nimissä on myönnettävä, että kopio on loistelias ja varsin edullinen, mutta siihen se sitten jääkin. Paperi on hienoa ja kansi kaunis, ja tarinat on kirjoitettu äärimmäisen huolellisella käsialalla. Piirroksiset on kuitenkin jäljennetty ikävyyttävästi tarkasti ja kömpelön säntillis-

sesti. Asialla lienee ollut tekstiraitteillut kopisti.

Herra Aubert on epäilemättä tehnyt parhaansa, mutta tämänkaltaisten tuotteiden kopiointi ei kannata. Tavallinen ladottu kirja, joka jäljennetään Brysselissä (olen varma, että herra Aubertkin välittää liikkeessään Belgiassa tehtailluja puistattavia kopioita), on kuin lyttyyn lyöty ja uuteen asuun puettu mies, joka puhuu lähes sanasta sanaan samooin kuten ennenkin, mutta useammille ihmisille. Siirtopainokirjassa taas on alkuperäispiirroksia, joiden viehättävyys perustuu nimenomaan niiden spontaaniuteen, vapaalla kädellä vedetyn viivan ilmeikkyyteen ja eräänlaiseen huijapäiseen välinpitämättömyyteen - tai oikeammin koomiseen virheellisuuteen. Jos tällaisen kirjan kopioi joku kaupallisen kustantajan uuttera palkollinen, se on kuin mies, jonka koko ja vaatetus ovat kyllä samat, mutta puheen muoto ja sisältö niin erilaiset, että hän vaikuttaa typerykseltä siinä, missä ennen vaikutti hauskalta, ja houkalta siinä, missä aikaisemmin sukkelta. Se on sama kirja eikä kuitenkaan ole. Mitä pikkutarkemmin palkollinen on kopioinut, sitä jäykemmiltä hänen piirroksensa näyttävät, ja mitä uskollisemmin hän on jäljitellyt alkuperäistä, sitä pönäkämältä hänen työnsä vaikuttaa. Kopio on kuin jostakin suurmiehestä tehty vahakuva, esikuvansa näköinen hipiää, silmiä, syyliä ja ihokarvoja myöten, mutta omiaan saamaan katsojan inhoamaan mallia loppuikänsä. Toivottavasti näin ei käy suurmiehemme herra Jabot'lle.

En sitä paitsi käsitä, miksi herra Aubert on tyypistänyt herra Jabot'n tarinaa ja vaihdellut kuvien paikkoja niin, että tarinaa on paikoin mahdoton seurata. Itse olisin toiminnut päin vastoin kuin kustantaja: kuvittanut vapaalla kädellä mutta noudattanut pikkutarkasti kuvien alkuperäistä järjestystä. ○

